

Hasırcı Zade Hafız Mehmed Ağa

– Ahmet AYAZ · 03 Kasım 2020

HAZIRCICI-ZADE HAFIZ MEHMED AĞA 1803 - 1887

Ahmet AYAZ Gaziantep Güneş Gazetesi 3 Kasım 2020

Hasırcı Zade Hafız Mehmed Ağayı anlatmadan önce onun çok ilginç bir olayını anlatmak istedim. Antep'e Topal Rüştü adında birisi kaymakam olarak atanır. Fakat bu zat Antep'lilere çok eziyet eder. Buna dayanamayan Hasırcı Zade Hafız Mehmed Ağa bunu padişaha şikayet için İstanbul'un yolunu tutar ve İstanbul'a yetişir. Günlerden Cuma günü, Cuma namazından önce Sultan Ahmet Caminin Avlusuna gidip oturup, padişahın Cuma namazına gelmesini bekler. Padişah Cuma namazını kılmak için camiye girince, kendisi de bir sigara yakıp, sarığının bir tarafına iliştirir. Camii'ye girip oturunca, camii cemaatinden birisi buna "Hey vatandaş sarığın yanacak, sarığın yanacak" diye seslenir. Hasırcı Zade Hafız Mehmed Ağa "Arkadaş, ben yansam ne çıkar? Sarığım yansa ne çıkar? Bir memleket yanıyor da, hiç bir kimsenin haberi yoktur" der. Namaz sonrası Hasırcı Zade Hafız Mehmed Ağa, yine camiinin avlusuna oturur. Bir müddet sonra padişah kendisini tarif ederek adamlarından birilerini gönderir ve kendisini camiden alıp, saraya götürürler. Hasırcı Zade Hafız Mehmed Ağa Antep'in ahvali vaziyetini, sıkıntısını padişaha anlatır. Padişah kendisini 10 gün kadar sarayda tutar. Padişahın sofrasında söylediği beyitleri şimdi burada hatırlayamadım. O beyitleri ancak Necmettin Şahiner bilir. Hafız Hasırcı Zade Mehmed Ağa Antep'e ulaşıncaya kadar Topal Rüştü görevden alınarak Antep'ten uzaklaştırılır. Bu olayı aşağıda da göreceksiniz. Şimdi aşağıya zat'ı muhteremin özgeçmişini alıyorum. Beraber paylaşalım.

1803'te Antep'te doğan Hasırcı-zâde Hâfız Mehmed Ağa, Gaziantep Handan Bey Camii'ni yeniden yaptırın Hacı Abdullah Ağa'nın oğludur. Kendisi doğmadan altı ay evvel babası, dört yaşında iken annesi vefat etmiştir. Büyük kardeşi Hacı Mustafâ Ağa'nın yanında büyümüş, daha sekiz yaşında iken Kur'an'ı hıfz etmek suretiyle zekâsını göstermiş ve Hâfız lakabını almıştır. Hâfız sıfatını mahlas olarak da kullanmıştır. Eğitim aldığı ilk hocası Hacı Halîl Efendi'dir. Türk Tarihi Encümeni Mecmuası'nda (Tevhid 1926: 212) Hâsırcı-zâde'nin hocasının Hasan Efendi olduğu söylene de hocası Hacı Halîl Efendi'dir. Hasan Efendi, Halîl Efendi'nin oğludur. Hasırcı-zâde de Hasan Efendi'ye kızını vermiştir. Hâsırcı-zâde Hâfız Mehmed Ağa yirmi yaşına kadar Antep'te tahsil görmüş, ilim öğrenmek için Halep ve Şam'da dört yıl kalmıştır. Şam'da bulunduğu sırada Hâlid Ziyaüddîn Nakşibendî'ye intisap etmiştir. Şam'dan Mısır'a geçerek altı ay da orada bulunmuş ve tahsilini ilerletmiştir. Mısır'ın iklimi kendine iyi gelmediği için 1827 yılında 24 yaşında iken tekrar Antep'e dönmüştür. O dönemde Antep'te ortaya çıkan ve binlerce kişinin ölümüne sebep olan taun salgınında ailesi büyük kayıplar verdiği için ailenin geçim yükü üzerine kalmıştır. Bu sıralar değişik medreselerde dersler veren Hasırcı-zâde felç geçirerek yedi yıl yatağa mahkum olmuş, ilmî hayatını sekteye uğratan bu hastalıktan kurtulunca tekrar ders vermeye başlamıştır. Hasırcı-zâde 1838 yılında -ne amaçla bulunduğu tam olarak bilinmese de- Mısırlı İbrâhîm Paşa'nın maiyetinde Maraş'a gitmiştir. İbrâhîm Paşa'nın ikinci oğlu Hidiv İsmail Paşa'ya gönderdiği bir mektupta anlattığı üzere İbrâhîm Paşa'nın pek çok iltifat ve ihsanını görmüştür. 1862 yılında 59 yaşında

iken Halep Valisi İsmet Paşa ve Antep kaymakamı Topal Rüştü'yü şikâyet etmek için İstanbul'a gitmiş, başta Sadrazam Keçeci-zâde Fuad Paşa olmak üzere devlet ricali ile tanışmış ve Antep'teki durumu onlara anlatarak vali ve kaymakamın azledilmesini sağlamıştır. İstanbul'da yaklaşık bir yıl kaldıktan sonra Antep'e dönmüş ve sebebi tam olarak bilinmemekle beraber yedi sene evinden dışarı çıkmamıştır. Hasırcı-zâde bazen Antep kaymakamlarını şikâyet bazen de gezmek amacıyla birçok defa Halep'te bulunmuştur. Birecik kaymakamlığında bulunan Antepli Battal Bey'in davetlisi olarak Birecik'e de gitmiştir. 1873'te tekrar Halep'e gitmiş ve bir yıl daha orada kalmıştır. Bu son seyahati olmuştur. Bundan sonra Antep'ten dışarı çıkmamış, özel işlerini de oğlu Ahmed Efendi'ye gördürmüştür. Ömrünün son senelerini kendine göre çizdiği bir hayat tarzıyla geçirmiştir. Ateşli humma hastalığına yakalandıktan sekiz gün sonra 29 Cemaziyelahir 1304/25 Mart 1887'de vefat etmiştir. Vasiyeti üzerine babasının da kabrinin bulunduğu Karlık Mezarlığı'na defnedilmiştir. Vefatına "Ecel dürdü Hasırcızâde'nin tûmâr-ı ömrün vâh" tarihi düşülmüştür.

Münif Paşa'nın babası Abdünnâfi Efendi'ye yazdığı bir mektubundan anlaşıldığına göre Hasırcı-zâde'nin iki karısı varmış. İki oğlu, sekiz kızı olan Hasırcı-zâde'nin kızlarından dördü ve oğullarından biri kendisi hayatta iken vefat etmişlerdir. Kızlarından Fatma Hanım da şairdir. Bugün Hasırcı-zâde'nin nesli, Tüzün soyadını kullananlarla devam etmektedir.

Hasırcı-zâde'nin değişik nazım şekilleriyle yazılmış olan manzumeleri ile bazı nesirlerlerini ihtiva eden Külliyyât'ında toplam olarak 23 fıkra, 45 mensur mektup, 8 manzum mektup, 34 kaside, 39 gazel, 3 mersiye, 14 tahmis, 195 tarih, 5 müşaaare, 20 hicviyye ve 25 müteferrik manzume mevcuttur. Külliyyât'ın dört nüshası mevcuttur: 1. Süleymaniye Kütüphanesi Nazif Paşa-Zühdü Bey Nu.: 541'de bulunan nüsha 261 varaktır. Nüshada Hasırcı-zâde hakkında Sâmî Efendi'nin yazdığı üç varaklık biyografi, şairle ilgili hikâyeler, manzum ve mensur mektuplar, na't-ı şerif, Nâbî'ye tahmis, medhiye, ariza, yeni yıl tebrikleri, 24 kaside, tarihler, İrfan Paşa ile müşaaareler, 11 tahmis, 31 Türkçe gazel, 1 Farsça gazel, dualar, manzum mektup, mersiye ve karışık yazılar bulunmaktadır. 2. Millet Kütüphanesi MNZ 93'te kayıtlı nüsha 92 varaktır ve rika ile yazılmıştır. Mensur kısım bulunmamaktadır. Yazmada 25 gazel, 25 kaside, 5 tarih, 11 nazire, 1 şarkı, 1 kıta, 1 taştir, 13 tahmis, 1 lugaz, 1 müşaaare, 110 tarih, 30 beyitlik mesnevi vardır. 3. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi MNZ 491'te bulunan nüsha 213 varaktır. Kütüphane tadilatı olduğu için maalesef münderecatı hakkında malumat edinilememiştir. 4. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Nu.: 3474'te bulunan nüsha 218, Nu.: 3475'te bulunan nüsha ise 117 varaktır. Hasırcı-zâde'nin bütün Külliyyât'ını havi bu iki nüshayı Ömer Asım Aksoy bir araya getirmiştir. Aksoy, kendi zamanında ulaşabildiği nüshalardan hareketle manzum ve mensur olmak üzere en geniş muhtevalı Hasırcı-zâde Külliyyât'ını oluşturmuştur. Gaziantep Halkevi nüshası olarak bilinen yazmalar, Kültür Bakanlığı kararıyla 1996 yılında Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine gönderilmiştir. Hasırcı-zâde küçüklüğünden itibaren iyi bir tahsil görmesinden dolayı dile son derece hâkimdir. Şiirlerinde Türkçenin kıvraklığı ve zengin çağrışımlı ifade tarzı hemen göze çarpmaktadır. Arapça ve Farsça şiir yazacak kadar bu dillere hâkimdir. Farsça şiirleri arasında Hz. Ebubekir'e yazdığı 1 kaside ve 4 gazel ile 1 mensur mektup bulunmaktadır. Arapça beş tarih manzumesi vardır. Hasırcı-zâde çok kolay yazabilen bir kişidir. Hazırcevap bir insan olduğu için özellikle manzumelerini yazarken pek güçlük çekmemiştir. Tasavvur ve hayallerini kolayca yazıya dökabilen bir yapısı vardır. Hasırcı-zâde Külliyyatı

içinde Antep yöresine ait pek çok kelime ve tabiri içeren yerli malzeme bulunduğu gibi yaşadığı dönemdeki Antep'in sosyal hayatından izler bulmak da mümkündür. Özellikle tarihleri ve mensur yazılarında bu unsurları görmekteyiz. Şiir ve inşadaki maharetinin yanı sıra nüktedanlığı ve tarih düşürmedeki başarısı da Hasırcı-zâde'nin edebî şahsiyetinin en önemli özelliklerindedir. Klasik edebiyattaki bütün nazım tür ve şekillerinden şiir örnekleri vardır. Hicivleri, nükteleri ve fıkraları halk arasında çok tutulmuştur. Antepli şairlerden Hasîb Dürri, Refet, Bayram-zâde Hüsnü Efendi, Küçük Hâfız Efendi Hâsırcı-zâde'den ders alan ve etkilenen kişilerdir.